

RİTA ENDER • **Bir Avazda!**

RITA ENDER 1984'te İstanbul'da doğdu. 2003 yılında İstanbul Özel Saint Joseph Fransız Lisesi'nden, 2008 yılında Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Ocak 2010'da avukatlığa başladı. Galatasaray Üniversitesi ve Panthéon - Assas Üniversitesi'nde (Paris II) yüksek lisans yaptı ve azımlık hakları üzerine çalıştı. 2001 yılından beri çeşitli gazete ve dergilerde yazıyor. İletişim'den çıkan kitapları: *Kolay Gelsin* (2015), *İsmiyle Yaşamak* (2016), *Aile Yadıgırları* (2018).

İletişim Yayınları 3035 • Bugünün Kitapları 260

ISBN-13: 978-975-05-3041-5

© 2021 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2021, İstanbul

EDITÖR Tanel Bora

KAPAK Suat Aysu

KAPAKTAKI HEYKEL Hamile kadın adağı, Romalı, MÖ 200-MS 200

[Kaynak: Science Museum, Londra. Atıf 4.0 Uluslararası (CC BY 4.0)]

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Büşra Bakan

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 45030

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

RİTA ENDER

Bir Avazda!

Hamilelik Söyleşileri

Avi'ye...

İÇİNDEKİLER

Giriş	7
Nazar Değmesin · ARUS YUMUL	13
ANNA MARIA BEYLUNIOĞLU ATLI: “Buğday Berekettir”	27
FUNDA ŞENOL CANTEK: “Bekleme Odasındaki Kadınlar ve Anne Faşizanlığı”	35
DİLAN EPİK TOPUZ: “Bedenin Bu İşi Biliyor, Sen Yeter ki Zihninle Köstek Olma”	43
NÜKET FRANCO: “Sen Birine Hayat Verirken...”	51
ROSANA ŞAPKA: “Beş Buçuk Aylık Hamilesiniz, Erkek”	57
FİLİZ KERESTECİOĞLU: “Ben Bu Çocuğu Doğururum, Kendim Bakar ve Büyütürüm”	65
JİNDA ZEKİOĞLU: “Onlar, ‘Acaba Bu Çocuğu Yapmaya Hazır mıyım?’ Diye Düşünmüyorlar”	73
IRMAK BİRCAN: “Bunu Yapan Neyi Yapmaz ki?”	79
NEZİHE KAYAOĞLU: “İnanılmaz Bir Sevinç Doğdu İçime”	87

SETA ESTUKYAN: “Kaçıp Sinemaya Gittim”	93
LEYLA ONAR - MANUELA ERGİN: “Beş Çocuktan Az Getirirsen Ayıptı!”	99
GÜLER BABAN: “Onunla Karşılaşacaksın ve Birlikte Öğreneceksiniz”	107
SEVİN OKYAY: “‘Ayyayı Yedik’ Diye Düşünmüştüm”	117
MERVE ÜNLÜ: “Çocuğu Ölü Doğurursun”	123
GÖNÜL (BİRGÜL) GÜLAY: “Ağaca da Çıktım. Sırtımda Elli Kilo Yük de Taşıdım”	133
TİNA İLYADU: “Büyük Bir İş, Bir Can Dünyaya Geliyor”	141
YEŞİM PÜNDÜK: “Tam Doğum Esnasında Staj Gören Öğrenciler Geldi, Ona da Çok Kızmıştım...”	147
GAMZE GÜL ÖZŞAHİN: “Her Kim Ne Zaman Ne Şekilde Geliyorsa Hoş Geliyor”	153
NİLÜFER TAŞKIN: “İsminden Dolayı Ya Çocuğa Yakın Davranmazlarsa?”	159
ELENA CEDOLİNİ: “Biz İmanlı Hıristiyanlar, Asla Nazar Boncuğu Kullanmayız”	165
DUYGU TOKAY: “Çocuklar Melez Oldular”	175
NARDANE KUŞÇU: “Yağmur Suyu Arındırıcı Sudur, Onunla Yıkanılır”	179
ESİN ALPAN: “Kırkı Çıktıktan Sonra, Bebeğin Artık Dünyalı Olduğu Kabul Ediliyor”	185
ELMAS ARUS: “‘Kaçınıcı Çocuğun?’ Diyorsun, Sayıyor”	193
GÜLSÜN KARAMUSTAFA: “Sadece Bebek Vardı ve Ben Vardım”	201

Giriş

Yaşam ve ölüm birbirlerine çok yakınlar. Ölüm her zaman beklenmiyor, bir anda oluveriyor bazen. Yaşamın başlaması ise çoğunlukla bekleniyor, hatta ne kadar bekleneceği hesaplanıyor. Şimdilerde kadının son kez regl olduğu tarihten itibaren otuz sekiz ile kırk iki hafta arasında bir yerde, birinin hayatının başlayacağı öngörülüyor. Fakat yaşam, tıpkı ölüm gibi, ansızın da vuku bulabiliyor. Her ölüm gibi beklenenden erken bir zamanda...

Zaman bugünün tıbbi yaklaşımıyla hamilelik döneminde haftalardan ibaret. Kadın bedeninde olan tüm değişiklikler, haftalara bölünüyor. Yaşanması beklenenler haftalarla anlatılıyor, ultrason görüntüleri haftalara göre ölçü veriyor. Yani; an, gün, ay, yıl bir kenara bırakılıyor ve kıymete binen haftalar oluyor. Üstelik haftanın başlangıcı ne medeni takvime bağlı, ne Şabat gününe ne de politikacıların seçimlerine. Sadece bedeninin işleyişine göre başlıyor hafta. Kimse müdahale edemiyor. Hal böyle olunca, bir an için zamanı belirleme iktidarı, durumu yönetme kudreti sende sanıyorsun ama yanılıyorsun. Çünkü hamile kaldığın andan itibaren belki en

çok yüzleştigin gerçeklerden biri, aslında hiçbir şeyin sana bağlı olmadığı oluyor. İşte yaratıcının sen olmadığın kanıtı.

Fakat öte yandan sen yaratıyor olmaya devam ediyorsun. Üstelik gerçekten tek başına yapıyorsun bu koskoca işi. Normal kabul edilen şartlarda, on binlerce spermin arasından bir tanesinin, bir yumurta hücresiyle buluşması ve hamileliğin başlamasının ardından, uzunca bir süre boyunca her şey yalnızca senin bedeninde olup bitiyor. Jölelediğin saçlarında, eritmeye çalıştığın kalçalarında, bulantısını hissettiğin midende. Belki daha önce pek de üzerlerinde düşünmediğin iç organlarında. Hücrelerinde. Her bir noktanda.

İçinde bir insan oluşuyor.

Oluşumu takip ediyorsun. İdrar ve kan testi sonuçları, amniyotik kese görüntüsü ve kalp atışının sesi. At koşusuna benzeyen kalp atışını ilk kez duyduğunda içinde birinin olduğunu iyice idrak ediyorsun. Artık senin vücudunda iki kalp var. Üstelik umulduğu gibi önünde sağlıklı bir süreç varsa eğer, yıllardır sahip olduğun vücudunda yalnızca kalp değil tüm organlardan fazla sayıda olacak.

Çünkü sen içinde bir insan taşıyorsun.

* * *

Ne demek içinde bir insan taşımak?

Ne hissettirir insana? Ne yaşatır, ne değiştirir? İçinde olan, nasıl benimsenir? Nasıl korunur? Varlığı ne zaman kutlanır? Hangi ritüellerle karşılanır?

Covid 19 salgınına denk gelen ve yaşadığım ilk hamilelik sürecinde, bu sorular üzerine çok düşündüm. Evde karantinada olduğumuz bir günde, bir görüntülü görüşme programını (ve telefonu) kullanarak söyleşiler yapmaya karar verdim. Türkiyeli kadınlarla hamilelik süreçleri ve hamilelik döneminde uygulanan ritüeller üzerine konuşmaya başladım. Farklı kültür, meslek ve yaşlardan kadınlarla, bir yan-

dan hamilelik döneminde ne yaşadıkları, bu süreci nasıl geçirdikleri; gebeliklerini öğrenme anları, hazırlıkları, kaygıları, merakları, toplumun onlardan beklentileri üzerine konuşurken; diğer yandan onlara, bu dönemde hayatlarında yer alan dine, geleneğe bağlı uygulamaları, inançları, hamilelik ve doğuma ilişkin ritüelleri sordum.

Kırk sayısı oldukça çok tekrarlandı. Bu nedenle önce kırk kadınla söyleşi yapmanın anlamlı olabileceğini düşündüm. Fakat görüşmeleri yaptıkça ve benim hamileliğim kırkıncı haftaya yaklaştıkça bu fikirden vazgeçmek için nedenler üretmeye başladım. O sırada yaptığım yirmi beşinci söyleşi ve görüştüğüm yirmi altıncı kişi olan Gülsün Karamustafa konuşmasını şu sözlerle bitirince, bu kitabın da burada bitmesi gerektiğine inandım:

Dönüp dolaşıp doğumun ve hamileliğin hazzını yaşamaktayız. Başka bir şey yapmıyor. Hep aynı yere geliniyor.

Gelinen yer, yani bitişi ve başlangıcı aynı olan, fakat her biri gerçekten biricik olan bu kadın hikâyelerini dinlemek benim için çok önemliydi. Hem ne yaşıyor olduğumu anlamak ve anlamlandırmak açısından hem de başkalarının hikâyelerini duyabilmek ve aktarabilmek adına. Hassasiyet de gerektiriyordu çünkü, bir yanımla –bunu bu kelimelerle tarif etmekten çekinmekle birlikte– hamilelik ve doğumun bir mucize olduğunu düşünüyor; diğer yanımla meseleyi abartmamak gerektiğini kendime sürekli hatırlatıyordum. Hem hiç çocuk sahibi olmamak isteyen kadınların seçimlerine hem doğurmadan çocuk sahibi olan kadınların varlıklarına haksızlık ve saygısızlık etmemek için. Dahası, kadının evlilikle ve doğumla tamamlandığı düşünülen, buna ilişkin on binlerce anlamsız baskı ve iğneli sözün yer aldığı bir toplumda, doğuma güzelleme yapıyor olmaktan da çekiniyordum. Kadınların hangi durumlarda, kaç sayıda ve

nasıl doğurmaları gerektiği üzerine fetva veren politikacıların ve varlıkları ile siyasetlerini yüzyıllardır bunun üzerine kurmuş olan din adamlarının arasında yaşayan bir kadın olarak, bu bayların –bu kitabı asla okumayacak olsalar da– ekmeklerine yağ sürmemek gerektiğine inanıyordum. Ve diğer yandan, buna karşı bir tutum, tavır almanın yolunun, itiraz etmenin bedelinin de gerçek duygu ve hisleri saklamak olmaması gerektiğini hissediyordum. İşte Ortadoğulu olmanın dayanılmaz hafifliği...

Şanslıydım ki bu söyleşi serisinde, bu “hafifliği” geniş perspektifleriyle yorumlayan kadınlarla konuştum. Örneğin Funda Şenol Cantek, Türkiye’deki “anne faşizanlığı”nı anlattı, Filiz Kerestecioglu feminist gelenekteki annelik yorumlarından söz etti. Dilan Epik Topuz bu süreçte başkalarına değil, içgüdülerine odaklanmanın önemini vurguladı. Birgül Gülay ağaca çıktığı, dal kestiği ve sırtında elli kilo yük taşıdığı hamileliklerinde bunları düşünecek zamanının olmadığını hissettirdi.

Hisler, hamilelik algısı ve deneyimleri içinde bulunulan kültüre, coğrafyaya, zamana bağlı olarak elbet farklılaşıyordu. Seksenli yıllarda Midyat’ta hamile olan bir kadının hayatını “ayıp”lar şekillendirirken ve kadının alışmaya çalıştığı büyüyen vücudunu aynı zamanda saklama yükümlülüğü varken; tam aynı dönemde İzmir’de hamileliğini yaşayan bir kadına doktoru vücudunda olanları olumlu cümlelerle sahiplenmesi gerektiği ve “sancı” kelimesini kesinlikle kullanmamasını öğütlüyordu. Ya da örneğin, İç Anadolu’da doğumun ardından çeşitli vesilelerle bolca kaynatılan buğday, Karadeniz’de yoktu. Veya Güneydoğu’da “kadının çatısının genişliğine” bağlanan doğum öğretileri, İstanbul’da yaşayan bir kadın doğum uzmanı için tamamen anlamsızdı.

Kutlamaların şekli de dine, mezhebe, kimliğe göre değişiklik gösteriyordu. Romanların hamamda sazlı sözlü yıkan-

ma geleneği, Hıristiyanların vaftiz törenleri vardı. Bebeğin kulağına ezan ile isminin okunmasının ardından Aleviler içkili sofralar kurarlarken, Sünnilerde âdet, eşe dosta, konuya komşuya mevlit şekeri dağıtmaktı. Şeker ve pirinç, Sefarad Yahudilerinde hamile kadının beşinci veya yedinci ayında yapılan *faşadura* töreninde bebek adına kesilen bezin içine atılıyordu. Korunmanın ve kürtajın yasak olduğu Katoliklerde hamile kadın boynunda haç taşırken, Yörük âdetlerinde koruyucu ve kollayıcı olanın doğa olduğuna inanılıyordu. İnançlı Hıristiyanlar için Meryem Ana hamilelik esnasında ve doğum sırasında en çok başvuru kutsal kişiydi.

Meryem Ana bu alanda, sanatta da baş tacı edilmiş ve adına Madonna kültürü yaratılmıştı. Bu söyleşiler ile sanat, edebiyat ve sinemada hamile kadının temsiline de değinme fırsatımız oldu. Yönetmen Elmas Arus ile hamile kadının ve doğumun sinemadaki temsilleri; edebiyat öğretmeni Esin Alpan ile edebiyattaki temsilleri; çevirmen, gazeteci ve sinema eleştirmeni Sevin Okyay ile her ikisi ve sanatçı Gülsün Karamustafa ile sanattaki temsilleri üzerine kısaca konuştuk.

Konuşmaların tümünün konusu bir olsa da ve herkese aynı veya benzer nitelikteki sorular yöneltmiş bulunsam da, sohbetin ritmini belirleyen bazen Türkiye tarihi oldu. 12 Mart döneminden sonra dünyaya çocuk getirmenin anlamı ya da birine can vermeye hazırlanırken Neve Şalom Sinagogu'na yapılan bombalı saldırıda yok yere canından olan insanların acısını hissetmenin ağırlığı anlatıldı. Çernobil faciası gibi Türkiye ve dünya gündemini belirleyen olaylardan da söz edildi.

Olaylar, ortaklıklara yaklaştırdı. Hamilelik süreçlerine dair hislerini paylaşan kadınların hikâyelerinde nazar gibi hemen her kültürde yer alan öğeler ve buralı olma halinin ifadeleri de vardı. Örneğin; “Bir avazda kurtul!”

Pek çok kadın, hamile olan kadınlar için ne temenni ettiğini sorduğumda, –önce bana– kolay bir doğum diledi. Doğumun tek seste gerçekleşmesini diledi.

Ses kişiseldir.

Kişisel olan da içeride başlar. İçerideki ile paylaşılır. Belki de bu yüzden haftalar boyunca içinde taşıdığın canlı, önce sesini tanır.

Doğumların bir seste, tanışmaların huzurla gerçekleşmesi dileği ile...

Rita, Ağustos 2020

Nazar Değmesin

ARUS YUMUL

Herkesin deneyimi kendine. Her beden kendine özgü ve herkesin bebeği ile yolculuğu çok özel. (Gamze Gül Özşahin)

Hamilelik de annelik de biyolojik olgular olmanın çok ötesinde, toplumsal, politik, kültürel ve ideolojik inşalarla şekillenen süreçler. Rita Ender'in kadınlarla yaptığı söyleşilerden oluşan elinizdeki kitap, hamileliği tek tip ve evrensel bir deneyim olarak görmek yerine kadınların bireysel deneyimlerini ve öznelliklerini merkeze alıyor ve kadınların anneliğe yolculuklarını onları çevreleyen koşulların şekillendirdiğini gösteriyor.

Kamuya açılan hamile beden

Kuzenimin doktoruydum. Hamileliğinin otuzlu haftalarında Ortaköy'de dolaşıyorduk. Tezgâhta satış yapan bir kadın, kuzenime, "Senin oğlun olacak," dedi. Kuzenim "Yok, kızım olacak," dedi. "Yok, oğlun olacak," dedi. En sonunda

kuzenim, “Doktorum da burada, kızım olacak,” dedi. Kadın, “Doktorun yanlış görmüştür,” dedi. Bu derece kendine güvenli yorumlar olabiliyor yani! (Irmak Bircan)

Bir sürü şey söylüyorlardı ama bak, kimse “sigara içme” demiyordu! O zaman öyle bir şey yoktu. Herkes farklı bir şey söylüyordu. O da zaten dinlememek için yeterli bir neden. (Sevin Okyay)

Evlendin, çocuğun oldu, boşandın, yeniden evlendin ve kırk iki yaşında çocuğun oldu. “Ne cesaret!” diyorlardı. (Güler Baban)

O karnımı elleyen kadınlara şunu sormak istedim: Bu sevginiz o televizyonda parçalanarak ölen çocuklara karşı neden yoktu? Bu hassasiyetin, şefkatin o televizyonun ötesine geçemeyişi çok düşündürücüydü ve bana insanlık dışı geliyordu. (Jinda Zekioglu)

Hamile olduğunu öğrenen her kadın, “anne adayı” rolünü benimsemeli, bu role uygun davranmalı, sadece bedeni ile değil ailesi, arkadaşları ve hatta yabancılarla olan ilişkisini yeniden tanımlamalıdır. Zira, “modern hamilelik kamusal bir deneyimdir. ‘Şiş’, insanları ona uzanıp dokunmaya davet eder” (Howson, 2013). Hamile kadının bedeni başkalarının dokunmasına, tavsiyesine ve öğütlerine açıktır: “Otobüste, metroda hamile olduğumu fark eden insanların müdahaleleri de oluyordu ve garip geliyordu. Hamile beden kamuya açıktır ya... Metroda karnınıza dokunan kadınlar var. Bunu nasıl yapma cüreti gösterebilirsin? Çok enteresan. Başıma geldi, karnıma dokunuyor, okşuyor karnımı” (Jinda Zekioglu). Toplum, fetüsü anneden korumak için sık sık müdahale ederek hamile bedenleri eleştiriye, yoruma ve denetlemeye açar, süreçte kadınların özneliği göz ardı edilir; kadın özne olma özelliğini

kaybederken fetus, “süper özne” (Bordo, 2003: 72) konumuna yerleşir: “Etrafta her zaman ‘şunu yapmalısın’, ‘bunu yapmamalısın’ diye korkutan çok fazla insan var. Özel bir hastalığın varmış gibi davranıyor insanlar. Ne yaparsan yap, ‘aa o yapılır mı, sen hamilesin’” (Dilan Epik Topuz). Bazı kadınlar yaş, medeni hal, yaşam tarzı gibi özellikleri dolayısıyla anneliğe uygun görülüyor: “Annem çok endişeliydi, bebeğe çok sevinemedi bile. ‘Sen bu halinle nasıl çocuk doğuracaksın?’, ‘Sen şimdi çocuğu da peşinde o eylemlere sürüklersin’, ‘Bak çocukla olmaz bu işler’, ‘Sakın bana güvenme’ diyordu” (Güler Baban). Hamile kadının kendisinden vazgeçmesi beklentisi, kadınları “diğer yönelimli duygusal ekonomiler” (Bordo, 2003: 171) kurmaya zorlayan geleneksel kadınlık kavramından beslenir. Bu öyle bir ekonomidir ki kadınların kendi ihtiyaçlarını, isteklerini karşılamasını “açgözlülük” ve “aşırılık” (Bordo 2003: 171) olarak görür; amacına ulaşmak için de kadınları utançla terbiye etmeye kalkar.

Toplumun kendisine atfettiği jandarmalık görevi hamilelikle sınırlı değil elbette, tezahürünü “kendisini ideal anne olarak gören birtakım insanların senin yaptığın her şeyi sorgulaması” şeklinde gösteren “anne faşizmini”, dolayısıyla anneliği de kapsıyor: “[Anne faşizmini] Kendisini ideal anne olarak gören birtakım insanların senin yaptığın her şeyi sorgulaması olarak tanımlarım galiba. Hep bir eksik yaptığını düşünmeleri, başarısız olduğunu düşünmeleri, çocuğuna yeterince sevgi, ilgi, emek veremediğini düşünmeleri. Çocuğunun zayıf, ağlak, yaramaz olduğunu sürekli vurgulayan anne tipolojileri vardır. İnşallah karşılaşmazsın ama mümkün değil çünkü hep oradalar. Çocuğunu aşya götürdüğünde oradalar, manavdan sebze alırken oradalar, dolmuşa bindiğinde oradalar. Dolmuşta yanında oturan kadın ve hatta erkek hemen sana birtakım ayarlar vermeye çalışır: ‘Bu ne hal, bu kıyafetle çocuk üşür!’” (Funda Şenol Cantek).

Anne adayları bu müdahaleler için, “İnsanlar kendi kaygılarını sana yansıtıyorlar,” (Irmak Bircan) deseler de söyleşileri okudukça fark ediyorsunuz ki asıl kaygılananlar kendileri olmuş: “İlk üç ay biraz kaygılıydım, bebek iyi mi, kalbi atıyor mu, kesede bebek var mı diye düşünüyordum” (Merve Ünlü); “Sağlıklı olacak mı konusu da bayağı takıntılı bir şekilde kafamda duruyordu ve çok kaygı duyuyordum” (Nilüfer Taşkın). Toplumsal kontrol mekanizmalarına karşı çıkan birçok kadının kendi iç kontrol mekanizmaları devreye girmiş: “Her şeyden evvel kaplanlaşıyorsun. Anında, çok ciddi bir şekilde koruma içgüdüğü geliştiriyorsun. Hamileliğimin yedinci-sekizinci aylarında, doğum iznine çıkmadan evvel Saint Joseph’te [öğretmenlik yaptığı okul] duvarlara yapışık dolaşıyordum. Kitapları sürekli karnımda tutuyordum. Öğrenciler çarpıp, bir şey olur diye ortalarda pek dolaşmıyordum” (Esin Alpan). Kadınlar, fetusu anneden/kendilerinden korumak için yaşam tarzlarını da değiştirmişler: “Gözü kara bir insanken, ‘artık karnımda bir bebek var’ deyip çok dikkatli davranmaya başladım. Onu koruma güdüğü çok gelişti” (Güler Baban). Fetusun sağlığı konusundaki endişelere “İyi bir anne olacak mıyım?”, “Bebeğe bakabilecek miyim?”, “Ona yetebilecek miyim?” endişeleri de eşlik etmiş.

Utancı nesnesi olarak hamile beden

Benim hamilelik dönemimde utanç vardı. Ben özellikle annelere gittiğimde bol kıyafetler giyerdim, karnımı göstermemek için dikkat ederdim. O zaman vardı bunlar ama şimdi kalktı. (Leyla Onar)

Bir de, bizde hamile isen, ‘aman ben hamileyim’ diye gerine gerine, karnını göstere göstere yürümezsin. Ayıptır. Örne önlük, –Ermenice *kokneç* deriz– bağlarsın. Onu kıyafe-

tine tutturursun ki karnın görünmesin, saklamaya çalışırsın. Mümkmn meretebe hamileliğini gizli tutarsın. Hatta öyle olur ki diğer insanlar ancak yedinci ayda anlar. Doğduktan sonra da böyledir, çocuğunu gizli emzirirsin. [Gönül, (Birgöl), Gülay]

Karnım çok büyüktü. Ortama çıkamıyordum, çok büyük olduğu için beni utandırıyordu. (Duygu Tokay)

Hamilelik 19. yüzyıla kadar Batı'da da mahremlikle bezenmişti ve hamile beden kamu teşhirine açık değildi. Hamilelik ve cinselliğin kesişiminin hamile bedeni utanılacak bir nesneye dönüştürdüğu anlayışı zaman içinde değişime uğrayıp hamile bedenlerin kamusal görünürlüğü arttıysa da asıl kırılma Demi Moore'ın 1991 yılında *Vanity Fair* dergisinin kapağına hamileliği sırasında verdiği çıplak poz ile geldi. Hamile beden söz konusu olduğunda, görünürlük, "bir zamanlar bir kadının kutsal ve utanç verici şehvetinin" ifşası iken, "erotize bir norma" dönüşerek normalleşti (Berlant, 1994: 146). Bu durum, hamile kadınlar için belli bir özgürleşme sağlıyormuş gibi görünmekle birlikte –hamile de olsa kadınların seksi, güzel ve bakımlı olmaları yönündeki– yeni disipline edici beklentiler hamile bedeni çevreleyen yeni utançlara vesile oldu: "Zengin kadınların da geldiği, gösterişli bir doktora gidiyordum. Bekleme odasında gördüğüm kadınlar aynı filmlerdeki, "Sex And The City"deki [Amerikan dizisi] gibilerdi. Hamileler, ama mesela Ebru Şallı gibi hamileler. Sadece küçük bir karnı var ve acayip seksi bir elbise giymiş, acayip takılar takmış, saçı çok havalı filan. Ben se dağınık bir haldeyim, acaba yine mi düşecek diye düşünüyorum sürekli, zor yürüyorum, yirmi kilo almışım. Onları görünce üzerimde küçümseyici bakış hissediyordum, evdeki bakıcıları hamile kalsa benden daha cazip görünecek" (Funda Şenol Cantek). İki farklı utanç kaynağı arasın-

daki çelişkili ilişkiyi yine aynı kişi, “Hamilelik cinselliği ifşa eden bir şey ya, o yüzden de hamile kadın edepli olmalı diye hakim bir düşünce de var. Ailedeki erkeklerin, komşunun sosyal çevrenin göreceği şekilde, göğsünü gere gere hamilelik beyanı yapmamalısın. Mesela o bekleme odasındaki kadınlar giydikleri dardır, vücut hatlarını ortaya çıkaran kıyafetlerle aslında bayağı estetik bir görüntü veriyorlardı. Benim annem, kayınvalidem öyle kadınları görseler delirirlerdi. Hem erotik bir çağrışımı var hem hamileliğini sergiliyorsun!” sözleriyle ifade ediyor.

Dişiliğini, hamilelik belirtileriyle sergileyen hamile bedenin tedirgin ediciliği, bu bedenin yerli filmlerdeki temsiline de yansımış: “Hamile kadın sürekli bağırarak, çağıran kişi olarak görülüyor. Doğum anında bacaklarını açarak, bağırarak ve çocuğu çıkaran kişi olarak gösteriliyor. Biraz aşağılamak, küçümsemek ve ayıplamak için kullanılıyor” (Elmas Arus).

İçinde başka bir can taşıyan beden

Hem bedeninin hem ruhunun alışmaya çalışıyor. Vücut atmaya ve kabullenmeye çalışıyor. Çok tuhaftı. (Elmas Arus)

Bebegin karnınızda hareket etmesi ile çok güzel duygular içinde oluyorsun. Artık canınızda bir can hissediyorsunuz. Bu çok güzel ve özel bir duygu. (Manuela Ergin)

Hamile bedenleri diğerlerinden farklı kılan, bu bedenlerin “iki canlı” olmasıdır. Bir bedende iki can taşımak, ifadesini “vücuduna bakıyorsun, sensin ama farklı bir şey var” (Anna Maria Beylunioğlu Atlı) sözlerinde bulan öznellik bunalmına işaret eden, bedeni ile kendi arasındaki ilişkiyi bulanıklaştıran, ben ile öteki arasındaki sınırı ihlal eden, vücudun aynı anda “atmaya ve kabullenmeye” çalıştığı bir durumdur. Bu da Julia Kristeva’nın (1982) *abject* (iğrenç) tanı-

mına tekabül eder. Hamile bedeninin ideal örneğini teşkil ettiği *abject*, Kristeva'ya göre, iki şey arasında kalıp sınırları, konumları ihlal edendir. Öznellik bunalımına yol açsa da bedeninindeki ikinci canı hissetmek birçok anne adayının hamile olduğunun bilincine vardığı ve bunu benimsediği ilk an: “Ben kadın doğumcu olduğum için kendi kendime ultrasonla bakabilme şansım vardı, haftada bir bakıyordum. Bakıyordum ve görüyordum; orada bir bebek var! Fakat gerçekten iletişimi hissetmem, bebeğin hareketlerini hissetmemle oldu. Tam yirminci haftadaydı, kafeteryada bir şeyler yerken hissettim. Acayip güzel bir andı. Şu anda bile hatırladığımda gülüyorum. Çok değişik ve güzel bir histi, ondan sonrası benim için bambaşka oldu. O gerçek bir iletişim hali çünkü” (Irmak Bircan). Bebeğin içinde olduğunu hissetmek kadınlar için hamileliğin en zevkli deneyimi olmanın yanı sıra annelere bebekleriyle doğrudan iletişim kurmanın yolunu da açmış. Bebekle iletişim tekmelerle başlamış: “Sonra tekmeler başladı. Konuşmalar başladı. Konuşmak bana garip gelirdi ama bir bakıyorsun ki konuşuyorsun” (Anna Maria Beylunioğlu Atlı).

Gebeliğin ve doğumun tıbbileştirilmesi

Gebelik aslında bir hastalık değil ya, o yüzden “doktor ne derse o olacak” gibi bir şey değil. (Irmak Bircan)

Ve bebekle beraber şunu da anladım ki; ne kadar okursan oku ne kadar kişiyle konuşursan konuş, bir noktada senin içgüdülerin patron. Her şey susuyor ve içgüdülerin seni yönlendiriyor. (Dilan Epik Topuz)

Gebeliğin bir hastalık olarak görülmesini ve doğumun tıbbileştirilmesini yani, daha önce tıbbın alanı içinde görülmeyen durumların tıbbın alanının içine çekilmesi, tıbbi terim-

lerle ifade edilmesi ve tıbbi müdahale ile tedavi gerektiren durumlar olarak kodlanmasını (Sezgin, 2011: 59) sorguluyor birçok kadın.

Söyleşilerden öğreniyoruz ki hamilelerin tıp ve doktorları ile ikircikli bir ilişkileri olmuş. Tıbbi ve doktorları ne tamamen reddetmişler ne de sorgulamadan benimsemişler. Doktorların tavsiyeleri akıllarına yatmayınca karar vermeden konuyu kendileri de araştırmış veya başka doktora gitmişler. Özellikle, yaptıkları seçimleri sorgulayan, kınayan, “bu şekilde devam edersen bu çocuğu ölü doğurursun”, “sakat doğurursun” gibi sözlerle kendilerini “aşağılanmış hissettiren” (Merve Ünlü) doktorlardan uzak durmayı yeğlemişler. Zaman zaman karar almada kendilerini doktorlardan daha ehliyetli hissetmişler ve içgüdülerini takip etmişler: “Benim on yaşımdan beri romatizmam var, daha önce gittiğim doktorlara göre çalışmamalıydım, doğurmamalıydım. İlk bunu söyleyen doktorla dalga geçtim, ‘İsterseniz ötenazi hakkımı kullanayım, onu da siz yapın,’ demiştim” (Nardane Kuşçu). Zaman zaman annelerinin tavsiyelerini doktorlarının tavsiyesine yeğlemişler: “Kanamam olunca, annem İstanbul’dan talimatla beni yatırmıştı. Halbuki doktorumuz çok rahat bir insandı. Londra’da çalışmış, İzmir’e yeni gelmiş, farklı tarzı olan biriydi. O diyordu ki; ‘Git minibüse bin, yukarı Kadifekale’ye çık, düşerse düşer, düşmezse senindir.’ Benim için çok değerliydi, öyle bir test yapmak istemiyordum. O yüzden, annemin de uzaktan müdahalesi ile hep yattım” (Nüket Franko).

Doğum eskiden kadınlar dünyasında kadınlar tarafından gerçekleştirilirken, zaman içinde kadın merkezli, ebe destekli doğumun tıbben düzenlenmiş bir alana dönüştüğünü ifade ediyorlar: “Kayınvalidem zamanında kimse hastaneye gitmezdi. Bizim yaşlı Süryani kadınlar ebe görevini yaparlardı. Eve gelirler, bakarlar, doğuran kadına yardım eder-